

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Programme of the International Conference

THE EUROPEAN ROUTE OF SAINTS CYRIL AND METHODIUS IN THE CULTURAL HERITAGE OF SKOPJE AND GREATER SKOPJE AREA

8th and 9th of October, 2024

Place: Institute of Macedonian Literature, Grigor Prlichev 5,
1000 Skopje, Republic of North Macedonia

Date: 8 October 2024, 10.00 – 15.00 CET

Moderator: M.Sc. Ana Jovkovska

Programme:

09:30 – 10:00

Registration

10:00 – 11:00

Opening

Welcoming Speeches

Prof. Dr. sc. Natasha Avramovska, Director of the Institute of Macedonian Literature, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

Associate professor Dr. Viktorija Trajkov, Deputy Minister in the Ministry for European Affairs

Prof. Aleksandar Skeparovski, Ph.D., Vice Rector for International Cooperation, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje

Mrs. Vesela Chestoeva, Director of the Directorate of the Protection of Cultural Heritage

H.E. Henrik Markuš, Ambassador of the Slovak Republic

Opening of the Exhibition *Following the Tracks of Saints Cyril and Methodius*

Organizers of the exhibition: Embassy of the Slovak Republic in Skopje, Institute of Macedonian Literature and Institute of Macedonian Language "Krstе Misirkov" in Skopje

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

11:00 – Conference

Moderators: Prof. Dr. sc. Maja Jakimovska-Toshikj
Prof. Dr. sc. Sonja Stojmenska-Elzeser

11:00 – 11:20 Martina Janochová, Project Manager (European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius, Zlín, CZ)

Development of Cyril and Methodius Route – Cultural Route of the Council of Europe

11:20 – 11:40 Prof. Dr. sc. Maja Jakimovska-Toshikj (Institute of Macedonian Literature, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje)

Ss. Cyril and Methodius Heritage of Skopje and Greater Skopje Area as a Cultural-historical Locality and Tourist Destination

11:40 – 12:00 Prof. Dr. sc. Slavia Barlieva, (Cyrillo-Methodian Research Centre at Bulgarian Academy of Sciences)

PLISKA – SOFIA – SKOPJE – OHRID – ARDENITSA – BERAT: A Possible Segment of the Cultural Route "SS Cyril and Methodius" of the Council of Europe

12:00 – 12:20 Prof. PhDr. Peter Ivanič, PhD. (Institute for Research of Constantine and Methodius' Cultural Heritage, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra),
RNDr. Hilda Kramáreková, PhD., (Department of Geography, Geoinformatics and Regional Development, Faculty of Natural Sciences and Informatics, Constantine the Philosopher University in Nitra),
Prof. PhDr. Martin Hetényi, PhD. (Institute for Research of Constantine and Methodius' Cultural Heritage, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra),
Mgr. Tereza Zaujecová (Nitra Regional Tourism Destination Organisation, Slovak National Coordinator European Route of St. Cyril and Methodius)

European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius in Slovakia – Historical and Cultural Reflections of its Creation

12:20 – 12:40 Coffee Break

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

12:40 – 13:00

Prof. Dr. sc. Ilija Velev (Institute of Macedonian Literature,
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje)

**The Original Slavic Literary Works in the Skopje Festal Menaion
from the Early 13th Century as Unique Markers of the Cultural-
historical Destination of the Cyril and Methodius Route**

13:00 – 13:20

Assistant Prof. Tsvetan Vasilev, PhD (Cyrillo-Methodian Research
Centre at Bulgarian Academy of Sciences)

**Cultural Routes of the Balkan Painters: The Epigraphic Heritage of
Balkans's Post-Byzantine Church Murals**

13:20 – 13:40

Assistant Prof. Aleksandar Vasilevski, PhD, MA Katerina Rosikopulos
(Institute of Old Slavic Culture - Prilep)

**The Representations of St. Naum of Ohrid in the Icon-painting
Creation from the Time of the Revival in the Churches of Prilep**

13:40 – 14:00

Prof. Dr. sc. Natasha Avramovska (Institute of Macedonian
Literature, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje)

Glagolitic Script as Poetic and Artistic Inspiration

14:00 – 14:20

Prof. Dr. sc. Sonja Stojmenska-Elzesser (Institute of Macedonian
Literature, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje)

Portraying Saints Cyril and Methodius in Contemporary Culture

14:20 – 14:40

Assistant Prof. Slavica Petrovska-Gjorgjevska, PhD (Institute of
Macedonian Literature, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje)

**Reviving the Roots: Cyril and Methodius' Legacy in Skopje and Its
Role in Contemporary Cultural and Educational Initiatives**

14:40 – 15:00

Discussion/Conclusion

Date:

9 October 2024, 10.00 AM

**Tour of the Matka canyon and Monastery "Dormition of the Holy
Mother of God" – Matka**

Lecturer: Assistant Prof. Aleksandar Vasilevski, PhD

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

Book of Abstracts Книга на апстракти

International Conference

**THE EUROPEAN ROUTE OF SAINTS CYRIL AND
METHODIUS IN THE CULTURAL HERITAGE OF SKOPJE
AND GREATER SKOPJE AREA**

Skopje, 8th and 9th of October, 2024

**ЕВРОПСКАТА РУТА НА СВЕТИТЕ КИРИЛ И МЕТОДИЈ
ВО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
НА СКОПЈЕ И СКОПСКО**

Скопје, 8 – 9 октомври 2024

Martina Janochová, Project Manager
European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius
martina.janochova@cyril-methodius.eu

Development of Cyril and Methodius Route – Cultural Route of the Council of Europe

The paper will evaluate the development of the Cyril and Methodius Route from its beginnings to the present from the point of view of a member of the Permanent Secretariat and former director of the international association European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius established in Zlín, Czech Republic in 2013. It will cover the theme and meaning of the certified cultural route and basic information about the Cultural Routes of the Council of Europe Program. It will also focus on structure and activities of the association, its financing and membership network. Furthermore, at some of the subsidy projects implemented and transferable good practices. Finally, the Cyril and Methodius Route as a tourist product will be presented.

Мартина Јанохова, проект-менаџер
Европска културна рута на Светите Кирил и Методиј
martina.janochova@cyril-methodius.eu

Развојот на рутата на Кирил и Методиј како културна рута на Советот на Европа

Во трудот ќе се изврши проценка на развојот на рутата на Кирил и Методиј од нејзините почетоци до денес од перспективата на член на Постојаниот секретаријат и поранешен директор на меѓународната асоцијација „Европска културна рута на светите Кирил и Методиј“ основана во Злин, Републикаа Чешка, во 2013 година. Во него се обработува темата и значењето на сертифицираната културна рута и се изложуваат основните информации за културните рути во рамки на Програмата на Советот на Европа. Исто така, трудот ќе се фокусира на структурата и активностите на здружението, неговата мрежа за финансирање и членството, а во продолжение и на некои веќе имплементирани проекти за субвенционирање и преносливи позитивни искуства. На крајот ќе биде претставена Кирило-Методијевската рута како туристички производ.

Prof. Dr. sc. Maja Jakimovska-Toshikj
Institute of Macedonian Literature
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje
jakimovska-tosic@gmail.com

Ss. Cyrillo-Methodian Heritage of Skopje and Greater Skopje Area as a Cultural-historical Locality and Tourist Destination

We perceive the Ss. Cyril and Methodius heritage of Skopje and greater Skopje area as an archeological, historiographical and cultural phenomenon, which we present in the study for consideration from the aspect of scientific goals, but also in the context of a wider cultural affirmation of their cult. The rich complex of medieval sacral buildings in Skopje and greater Skopje area, the cathedral churches and their role in the spiritual-historical environment of the City of Skopje: “St. Mother of God”, “St. Dimitri”, “St. Clement of Ohrid”, the role of the “Ss. Cyril and Methodius University in Skopje” and National and University Library “St. Clement of Ohrid”, as a significant part of the educational system in Macedonia, confirm the great importance of Skopje as a political and cultural capital in establishing and creating the modern idea of the meaning of their work. At the same time, it is important to determine whether it is about the independent development of the representation of them in this Macedonian area, or whether their presence in the cultural memory is due to the long tradition of the Ohrid spiritual, cultural and artistic influence. We want to trace this phenomenon in the representations of the characters of St. Cyril and Methodius in a compositional unit with St. Clement of Ohrid, constantly present in the Skopje fresco painting in the 14th-15th centuries. Such compositions are especially commissioned and made by founders and masters associated with the Ohrid archdiocese, such as the example of the “Assumption of the Most Holy Mother of God” in monastery “Matka”. Of great importance for following their cult in the city of Skopje are the several extraordinary monuments dedicated to Saints Cyril and Methodius in the central city area and in the University campus.

Проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ
Институт за македонска литература
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
jakimovska-tosic@gmail.com

Кирилometодиевското наследство на Скопје и Скопско како културно-историски локалитет и туристичка дестинација

Кирилometодиевското наследство на Скопје и Скопско го согледуваме како археолошки, историографски и културолошки феномен, што во студијата го поставуваме за разгледување од аспект на научни цели, но и во контекст на поширока културна афирмација на нивниот култ. Богатиот комплекс од средновековни сакрални градби во Скопје и Скопско, соборните цркви и нивната улога во духовно-историското милје на Градот Скопје: Св. Богородица, Св. Димитрија, Св. Климент Охридски, улогата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ и НУБ „Св. Климент Охридски“, како значаен дел и од образовниот систем во Македонија, го потврдуваат големото значење на Скопје како политичка и културна престолнина во етаблирање и креирање на современата претстава за значењето на нивното дело. Притоа, значајно е да се утврди дали се работи за самостојно развивање на претставата за нив во овој македонски ареал или нивното присуство во културната меморија се должи на долгата традиција на охридското духовно, културно и ликовно влијание. Овој феномен особено сакаме да го проследиме во претставите на ликовите на св. Кирил и Методиј во композициска целина со св. Климент Охридски, постојано присутни во скопскиот фрескоживопис во XIV-XV век. Ваквите композиции особено се порачувани и изработувани од ктитори и мајстори поврзани со Охридската архиепископија, каков што е примерот со манастирот „Успение на Пресвета Богородица“ – Матка. Од големо значење за следење на нивниот култ во градот Скопје се и неколкуте извонредни споменици посветени на светите Кирил и Методиј во централното градско подрачје и во кампусот на Универзитетот.

Prof. Dr. sc. Slavia Barlieva
Cyrillo-Methodian Research Centre at Bulgarian Academy of Sciences
slavia.barlieva@gmail.com

PLISKA – SOFIA – SKOPJE – OHRID – ARDENITSA – BERAT: A Possible Segment of the Cultural Route "Ss. Cyril and Methodius" of the Council of Europe

The Cultural Route "Ss. Cyril and Methodius" was certified as a Cultural Route of the Council of Europe after a double review process, due to the need for improvements in the application documentation. A key observation from the EPA Secretariat was the route's weak network and the limited number of reference points included in its framework. In 2020, a feasibility study on a cultural route dedicated to Cyril and Methodius heritage in the Danube Region was conducted on behalf of the EC. The purpose of the feasibility study was to analyze existing sites and destinations related to the Cyril-Methodius legacy in the Danube Region countries that had not yet been integrated into the project led by the Association "European Cultural Route of St. Cyril and Methodius" in Zlin (Czech Republic). The study formed part of the successful application process, which concluded in April 2021. The research resulted in an inventory of potential sites and destinations in each country of the Danube Region, with particular attention to those countries not yet part of the Association. It was highlighted that while the framework of the Danube Strategy applies, the Cyril-Methodius Route could not be confined solely to the Danube River and its basin, as it would exclude countries with rich Cyrillo-Methodian traditions, such as Greece, North Macedonia, Albania, Turkey, Italy, and Poland. The next stages of developing the Route followed these recommendations.

With partners now from Bulgaria, North Macedonia, and Albania, we have a unique opportunity to create a rich and authentic branch of the Cultural Route "Ss Cyril and Methodius" of the Council of Europe. This route follows the footsteps of Cyril and Methodius' disciples and the tradition of venerating the Seven Saints across the Balkans. Through this Route, we can present the Cyrillo-Methodian heritage as a shared European legacy, promoting religious tolerance, cultural equality, and a deeper understanding of the cultural history and identity of the Balkans.

Проф. д-р Славиа Барлиева
Кирилметодиевски истражувачки центар при Бугарската академија на науки
slavia.barlieva@gmail.com

ПЛИСКА – СОФИЈА – СКОПЈЕ – ОХРИД – АРДЕНИЦА – БЕРАТ: можен сегмент од културната рута „Св. Кирил и Методиј“ на Советот на Европа

Културната рута „Св. Кирил и Методиј“ е сертифицирана како културна рута на Советот на Европа по двоен процес на ревизија, поради потребата од подобрувања во документацијата за аплицирање. Клучна забелешка на Европскиот секретаријат беше слабата мрежа на рутата и ограничениот број на референтни точки вклучени во нејзината рамка. Во 2020 година, во име на Европскиот совет беше спроведена физибилити студија на културната рута посветена на наследството на Кирил и Методиј во Дунавскиот регион. Целта на физибилити студијата беше да се анализираат постоечките локации и дестинации поврзани со наследството на св. Кирил и Методиј во земјите од регионот на Дунав, кои сè уште не биле интегрирани во проектот предводен од здружението „Европска културна рута на св. Кирил и Методиј“ во Злин (Република Чешка). Студијата беше дел од успешниот процес на аплицирање, кој заврши во април 2021 година. Истражувањето резултираше со попис на потенцијални локации и дестинации во секоја земја од регионот на Дунав, со особено внимание на оние земји кои сè уште не се дел од асоцијацијата. Беше истакнато дека додека се применува рамката на стратегијата за Дунав, рутата „Св. Кирил и Методиј“ не може да биде ограничена само на реката Дунав и нејзиниот слив, бидејќи ќе ги исклучи земјите со богати кирило-методиевски традиции, како што се Грција, Северна Македонија, Албанија, Турција, Италија и Полска. Следните фази на развојот на рутата ги следеа овие препораки.

Сега, со партнерите од Бугарија, Северна Македонија и Албанија, имаме единствена можност да создадеме богата и автентична гранка на Културната рута „Св. Кирил и Методиј“ на Советот на Европа. Оваа рута ги следи стапките на учениците на Кирил и Методиј и традицијата на почитување на Седмочислениците на Балканот. Преку ваквата рута може да го претставиме кирило-методиевското наследство како заедничко европско наследство, промовирајќи верска толеранција, културна еднаквост и подлабоко разбирање на културната историја и идентитет на Балканот.

Prof. PhDr. Peter Ivanič, PhD. Institute for Research of Constantine and Methodius' Cultural Heritage, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra
pivanic@ukf.sk

RNDr. Hilda Kramáreková
Faculty of Natural Sciences and Informatics, Constantine the Philosopher University in Nitra
hkramarekova@ukf.sk

Prof. PhDr. Martin Hetényi, PhD
Institute for Research of Constantine and Methodius' Cultural Heritage, Faculty of Arts, Constantine the Philosopher University in Nitra
mhetenyi@ukf.sk

Mgr. Tereza Zaujecová
Nitra Regional Tourism Destination Organisation, Slovak National Coordinator
European Route of St. Cyril and Methodius
narodny.koordinator@krizomkrajom.sk

European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius in Slovakia – Historical and Cultural Reflections of its Creation

The heritage of Sts. Cyril and Methodius is part of the cultural wealth of several nations and countries, including Slovakia. In Slovakia, it is historically associated with the activities of the Slavic apostles in the territory of Great Moravia in the 9th century. The Cyrillo-Methodian tradition has undergone several transformations in Slovakia, which is a consequence of its use and adaptation to particular time periods. Currently, the most important impetus in the development of a modern perception of the ever-vibrant legacy of Europe's patrons is the certification of the Cyril and Methodius Route - Cultural Route of the Council of Europe. In the contribution, the authors will deal with the beginning of this cultural route in Slovakia and the Nitra self-governing region, the marking of pilgrimage trails and info points and the cooperation members of the Association European Cultural Route of Saints Cyril and Methodius from Slovakia and work national coordinator. The authors will present how existing festivals, churches, relics of St. Constantine-Cyril can be used for the development of the cultural route.

Prof. PhDr. Петар Иванич, PhD.

Институт за истражување на културното наследство на Константин и Методиј,
Факултет за уметности, Универзитет „Константин Филозоф“ во Нитра
pivanic@ukf.sk

RNDr Хилда Крамарекова

Факултет за природни науки и информатика, Универзитет „Константин Филозоф“
во Нитра
hkramarekova@ukf.sk

Prof. PhDr. Мартин Хетенеј, PhD

Институт за истражување на културното наследство на Константин и Методиј,
Факултет за уметности, Универзитет „Константин Филозоф“ во Нитра
mhetenyi@ukf.sk

Mgr. Тереза Заујецова

Организација „Нитра - регионална туристичка дестинација“, национален
координатор на Европската рута на св. Кирил и Методиј за Словачка
narodny.koordinator@krizomkrajom.sk

Европската културна рута на светите Кирил и Методиј во Словачка – историски и културни рефлексии на нејзиното создавање

Наследството на Св. Кирил и Методиј е дел од културното богатство на повеќе народи и земји, меѓу кои и Словачка. Во Словачка, тоа е историски поврзано со активностите на словенските апостоли на територијата на Велика Моравија во 9 век. Кирилометодиевското наследство има претрпено неколку трансформации во Словачка, кои произлегле од неговата употреба и адаптирање во одредени временски периоди. Во моментот, најважниот поттик за развој на модерна перцепција на силно присутното трајно наследство на покровителите на Европа е сертификацијата на рутата на Кирил и Методиј како културна рута на Советот на Европа. Во овој труд авторите се занимаваат со почетоците на оваа културна рута во Словачка и во регионот на Нитра, обележувањето на патеките за аџилак и инфо-пунктовите, соработката со членовите на здружението „Европска културна рута на светите Кирил и Методиј“ и со работата на националниот координатор. Авторите ќе презентираат како постоечките фестивали, цркви, мошти на Свети Константин-Кирил може да се искористат за развој на културната рута.

Prof. d-r Ilija Velev
Institute of Macedonian Literature
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje
ilijavelev@yahoo.com

The Original Slavic Literary Works in the Skopje Festal Menaion from the Early 13th Century as Unique Markers of the Cultural-historical Destination of the Cyril and Methodius Route

The Skopje Festal Menaion from the early 13th century is a unique cultural component of the Old Slavic literary monuments that have their origins in Skopje and Skopje region. Given its significance for the development of all-Slavic enlightenment, we consider it as an essential marker of the cultural-historical destination from Ss. Cyril and Methodius Route. The most represented copies of original Slavic literary works, composed by Cyril and Methodius students such as Clement of Ohrid and Constantine Presbyter, along with other anonymous hymnographers – their followers of the all-Slavic enlightenment, are found in this significant Macedonian liturgical collection. We are discussing authentic Slavic church poetry composed in the Ohrid hymnographic school of Saint Clement, which reflected the qualities of the Western Byzantine liturgical tradition, whose spiritual core was Thessaloniki.

Проф. д-р Илија Велев
Институт за македонска литература
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
ilijavelev@yahoo.com

Оригиналните словенски творби во Скопскиот празничен минеј од почетокот на XIII век како своевидни марканти на културноисториската дестинација од Кирилometодиевската рута

Скопскиот празничен минеј потекнува од почетокот на XIII век и претставува изворен културолошки дел од старословенските писмени споменици со провениенција од Скопје и Скопско. Со оглед на неговото значење за развојот на сесловенското просветителство го сметаме и како неодминлив

маркант на културноисториската дестинација од рутата на св. Кирил и Методиј. Овој значаен македонски литургиски зборник содржи најмногу застапени преписи од оригинални словенски состави, чиешто автори се Кирилometодиевските ученици св. Климент Охридски и Константин Превитер, како и други анонимни химнографи – нивни следбеници на сесловенското просветителство. Станува збор за словенски оригинални црковнопоетски творби, настанати во Светиклиментовата охридска химнографска школа и како одраз на карактеристиките од западновизантиската литургиска традиција – чијшто духовен центар бил во Солун.

Assistant Professor Tsvetan Vasilev, PhD
Sofia University “St Clement Ohridski” / Cyrillo-Methodian Research Centre at
Bulgarian Academy of Sciences
csvasilev@uni-sofa.bg

Cultural Routes of the Balkan Painters:
**The Epigraphic Heritage of Balkans’s Post-Byzantine
Church Murals**

Art studies in the field of Christian Balkan art usually deal with the style of individual monuments, churches or monastery catholicons, icons and provide answers about the artistic activity of a given painter or studio. The accumulation of information, the interdisciplinary approach combined with new digital technologies make it possible to expand the horizons of research, get out of narrow frames and search for more global answers - establishing "stylistic" connections between monuments in different countries, insight into the language of inscriptions, which accompany the frescoes, and thus give us an idea about the routes of the painters in the Ottoman period.

The presentation will show Cyrillic and Greek inscriptions from Christian monuments in the Republic of Bulgaria and the Republic of North Macedonia, as well as the methods for their research within the framework of two scientific projects: *Roads of the Balkan Painters*, realized by the Bulgarian Academy of Sciences in the period 2014-2019, as well as the recently launched ORASIS project, which aims to be a digital platform for visualizing and presenting inscriptions from monuments of Christian art from the Byzantine and post-Byzantine period from the territory of Bulgaria and the neighboring Balkan countries, part of the so-called *Byzantine cultural community*.

Доц. д-р Цветан Василев
Софиски Универзитет „Св. Климент Охридски“/
Кирилметодиевски истражувачки центар при Бугарската академија на науки
cvasilev@uni-sofa.bg

Културните рути на балканските зографи: епиграфското наследство на поствизантиските црковни мурали на Балканот

Уметничките студии од областа на христијанската балканска уметност обично сезанимаваат со ситилот на поединечни споменици, цркви или манастирски католики, икони и даваат одговори за уметничката дејност на даден сликар или ателје. Акумулацијата на информации и интердисциплинарниот пристап во комбинација со новите дигитални технологии овозможуваат проширување на хоризонтите на истражување, излегување од тесни рамки и барање поглобални одговори - воспоставување „стилски“ врски меѓу спомениците во различни земји, увид во јазикот на натписите, кои го придружуваат фрескоживописот, а со тоа ни даваат претстава за маршрутите на зографите во османлискиот период.

Во презентацијата ќе бидат прикажани кирилични и грчки натписи од христијански споменици во Република Бугарија и Република Северна Македонија, како и методи за нивно истражување во рамките на два научни проекти: *Патишта на балканските сликари*, реализиран од страна на Бугарската академија на науките во периодот 2014-2019 година, како и неодамна започнатиот проект *ОРАСИС*, кој има за цел да биде дигитална платформа за визуелизирање и прикажување на натписи од споменици на христијанската уметност од византискиот и поствизантискиот период од територијата на Бугарија и соседните балкански земји, кои се дел од таканаречената *Византиска културна заедница*.

Assistant Prof. Aleksandar Vasilevski, PhD,
MA Katerina Rosikopulos (Institute of Old Slavic Culture - Prilep)
aleksandar.vasileski@isk.edu.mk
katerina.rosikopulos@isk.edu.mk

The Representations of St. Naum Ohridski in the Icon-painting Creations from the Time of the Revival in the Churches of Prilep

Within the framework of the paper, an analysis will be made of five iconographic works from the 19th century that contain the representation of St. Naum Ohridski, originated from the Prilep churches of St. Annunciation, St. Transfiguration and St.

Cyril and Methodius. Through the transmission of the iconographic peculiarities of the icons, significant knowledge will be gained about the spread of artistic matrices for the representations of St. Naum Ohridski in the time of the revival, while the stylistic and artistic analysis will determine the artistic circles in which they circulated. These icons not only represent a significant source for the artistry of the saint in the period of the 19th century, but also bring essential data about the dispersion and rise of his cult in the wider territory of Macedonia. By tracing the evolution of St. Naum's representation, this paper contributes to a deeper understanding of the interplay between art, religion, and cultural identity.

д-р Александар Василески, м-р Катерина Росикопулос
Институт за старословенска култура – Прилеп
aleksandar.vasileski@isk.edu.mk
katerina.rosikopulos@isk.edu.mk

Претставите на св. Наум Охридски во иконописното творештво од времето на преродбата во прилепските цркви

Во рамките на трудот ќе биде направена анализа на пет иконописни дела од 19 век кои ја содржат претставата на св. Наум Охридски, а потекнуваат од прилепските цркви: „Св. Благовештение“, „Св. Преображение“ и „Св. Кирил и Методиј“. Преку проследувањето на иконографските особености на иконите ќе се стекнат значајни сознанија за ширењето на ликовните матрици за претставите на св. Наум Охридски во времето на преродбата, додека со стилско-ликовната анализа ќе се определат ликовните кругови во кои тие циркулирале. Овие икони не само што претставуваат значаен извор за ликовноста на светителот во периодот на 19 век, туку и донесуваат суштествени податоци за дисперзијата и востанувањето на неговиот култ на пошироката територија на Македонија. Преку следење на еволуцијата на претставата на Свети Наум, овој труд придонесува за подлабоко разбирање на интеракцијата помеѓу уметноста, религијата и културниот идентитет.

Prof. Dr. sc. Natasha Avramovska
Institute of Macedonian Literature
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje
n.avramovska@iml.ukim.edu.mk

Glagolitic Script as Poetic and Artistic Inspiration

The Glagolitic alphabet, the first Pan-Slavic script, as well as the first Pan-Slavic teachers, are a constant inspiration in Macedonian contemporary poetry. The latest book of poetry by K. Kjulavkova, *Heaven is My Home (Spiritual Poetry)* (2024), which was awarded with the prestigious award Miladinovci Brothers at this year's Struga Poetry Evenings, is an example that illustrates the centuries-old tradition of the cult to the Pan-Slavic teachers on Macedonian soil, and at the same time, their significance today. The subject of this paper is the third cycle of poems in the poetry collection, *Praise to Saints*, comprising five poems, three of which are dedicated to saints Cyril and Methodius and one each to St. Clement of Ohrid and St. Naum of Ohrid. The text also reflects on Kjulavkova's literary-scientific and essayistic papers, where she reexamines the significance of the Glagolitic script and promotes and popularizes the Macedonian oval Cyrillic script and its specific features. In this context there is also presentation of the art project "Graphic Map of the Glagolitic Script" by professor Trajche Blazhevski and professor Fehim Huskovic, as well as Kjulavkova's review of this project.

Проф. д-р Наташа Аврамовска
Институт за македонска литература
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
n.avramovska@iml.ukim.edu.mk

Глаголицата како поетска и уметничка инспирација

Глаголицата, првото сесловенско писмо, како и ликовите на сесловенските првоучители се постојана инспирација во македонската современа поезија. Најновата поетска книга на К. Кјулавкова *Небото ми е дома (духовна поезија)* (2024), годинава наградена со престижната награда „Браќа Миладиновци“ на *Струшките вечери на поезијата*, е пример што ја илустрира вековната традиција на култот на сесловенските учители на македонска почва, а воедно и нивната актуелност денес. Предмет на овој труд е третиот циклус песни на оваа стихозбирка „Пофалба на светителите“ што го сочинуваат пет песни од кои три се посветени на св. Кирил и Методиј и по една на св. Климент Охридски и св. Наум Охридски. Воедно, текстот се осврнува и на книжевно-научните и есеистички трудови на Кјулавкова во кои таа го актуелизира значењето на глаголицата и ја промовира и популаризира македонската обла кирилица и

нејзините специфики. Во овој контекст ќе биде претставен и ликовниот проект „Графичка мапа на глаголицата“ на проф. д-р Трајче Блажевски и проф. д-р Фехим Хусковиќ, како и освртот на Кулавкова на овој проект.

Prof. Dr. sc. Sonja Stojmenska-Elzeser
Institute of Macedonian Literature
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje
s.stojmenska-elzeser@iml.ukim.edu.mk

Portraying Saints Cyril and Methodius in Contemporary Culture

Charting the route and scope of Cyrillo-Methodian influence in Europe and the world, among other things, involves imagining and visualizing the social context and hystoical figures of their time. The figures and characters of the holy brothers Cyril and Methodius are primarily remembered through the representations in the canonical writings and on the frescoes and icons that follow the rigorous church tradition. In this paper, we don't note the numerous representations within the canonized church literature and painting that even today on Macedonian soil nurture this cult with great attention, but the focus is placed on the ways in which the two all-Slavic educators are portrayed in contemporary literature, art and media. Attention is focused on several examples of Macedonian contemporary literature (Vidoe Podgorec, Lazo Karovski, Venko Andonovski), on several paintings and sculptures (Dimitar Kondovski, Maksim Dimanovski, Gazanfer Bajram), and comments are also made on their presentations in television programs, film, comics (Mile Topuz), numismatics, philately, etc.

Проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер
Институт за македонска литература
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
s.stojmenska-elzeser@iml.ukim.edu.mk

Портретирањето на св. Кирил и Методиј во современата култура

Исцртувањето на рутата и опсегот на кирилометодиевското влијание во Европа и во светот, меѓу другото, подразбира и имагинирање и визуелизација на општествениот контекст и историските фигури од нивното време. Ликовите и карактерите на светите браќа Кирил и Методиј првенствено се меморирани

преку претставите во канонските списи и на фреските и иконите кои ја следат строгата црковна традиција. Во овој труд не се нотираат бројните претстави во рамки на канонизираните црковни книжевност и сликарство кои и денес на македонска почва со големо внимание го негуваат овој култ, туку во фокус се поставени начините на кои двајцата сесловенски просветители се портретираат во современата литература, уметност и медиуми. Вниманието е насочено на неколку примери од македонската современа книжевност (Видое Подгорец, Лазо Каровски, Венко Андоновски), на неколку сликарски и скулпторски дела (Димитар Кондовски, Максим Димановски, Газанфер Бајрам), а се коментираат и нивните претставувања во рамки на телевизиските програми, филмот, стрипот (Миле Топуз), нумизматиката, филателијата и сл.

Assistant Prof. Slavica Petrovska-Gjorgjevska, PhD
Institute of Macedonian Literature
Ss. Cyril and Methodius University in Skopje
petrovskaslavica@yahoo.com

Reviving the Roots: Cyril and Methodius' Legacy in Skopje and Its Role in Contemporary Cultural and Educational Initiatives

The legacy of Saints Cyril and Methodius extends beyond historical milestones, permeating the contemporary cultural and educational landscape of Macedonian society. This paper explores the enduring impact of Cyril and Methodius on Skopje's identity and intellectual life by examining their contributions through several lenses. This research examines how their profound impact continues to resonate through modern initiatives aimed at preserving and revitalizing their heritage. By providing a historical overview of Cyril and Methodius' contributions to literacy and culture, the paper sets the stage for a discussion on their lasting influence today as a part of living heritage. It explores how contemporary Skopje integrates their legacy into cultural and educational projects, including festivals, educational programs, and public commemorations. The analysis highlights the role of institutions and community efforts in preserving their ideals and celebrating their achievements, reflecting their enduring significance. Through this research, the paper underscores the dynamic interplay between historical heritage and modern cultural identity, illustrating how the principles of Cyril and Methodius continue to inspire and shape Skopje's cultural and educational projections.

Доц. д-р Славица Петровска-Ѓорѓевска
Институт за македонска литература
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
petrovskaslavica@yahoo.com

Оживување на корените: кирилметодиевското културно наследство во Скопје и неговата улога во современите културни и образовни иницијативи

Кирилметодиевското културно наследство се издига надвор од историските пресвртници, проникнувајќи во современиот културен и интелектуален пејзаж во македонското општество. Овој труд преку неколку објективи го истражува трајното влијание на Кирил и Методиј врз културниот и образовниот живот во Скопје – најзначајниот културен и образовно-научен центар во Македонија. Притоа, главната цел е да изврши сукцесивна анализа на тоа како нивното влијание продолжува да резонира низ современите иницијативи насочени кон зачувување и ревитализација на нивното наследство. Основната дискусија на овој труд произлегува од историскиот преглед на придонесите на Кирил и Методиј за писменоста и културата кои денес ги следиме како форма на живо наследство. Истражува како современото општество го интегрира нивното наследство во културни и образовни цели, вклучувајќи фестивали, образовни програми и јавни комеморации. Анализата ја нагласува улогата на институциите и напорите на заедницата во зачувувањето на нивните идеали преку величењето на нивните достигнувања. Преку ова истражување се нагласува динамичната интеракција помеѓу историското наследство и современиот културен идентитет, илустрирајќи како принципите и заложбите на Кирил и Методиј продолжуваат да ги инспирираат и обликуваат културните и образовните проекти на Скопје.

Република Северна Македонија

Министерство за култура и туризам

Republic of North Macedonia

Ministry of Culture and Tourism

Project *The European Route of Saints Cyril and Methodius in the Cultural Heritage of Skopje and Greater Skopje Area* is supported by Ministry of Culture and Tourism of the Republic of North Macedonia

Проектот *Европската рута на Светите Кирил и Методиј во културното наследство на Скопје и Скопско* е поддржан од Министерството за култура и туризам на Република Северна Македонија

Institute of Macedonian Literature

Skopje, Grigor Prlichev 5, P.O.Box 455

тел. +389 2 32 20 309

e-mail: maclit@iml.edu.mk

www.iml.edu.mk

www.facebook.com/kulturoloski.studii